

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการระบบสุขภาพภาคประชาชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและศักยภาพของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการระบบสุขภาพภาคประชาชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และสร้างรูปแบบการจัดการระบบสุขภาพภาคประชาชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนหมู่ที่ 5 ชุมชนบ้านท่าตันปุย เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้าน และตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นในชุมชน จำนวน 82 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงและแบบอ้างอิงต่อเนื่องแบบปากต่อปาก เก็บข้อมูลเป็นเวลา 9 เดือน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก สันทนากลุ่ม สังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แบบอุปนัย และตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพและศักยภาพที่เอื้อต่อการจัดการระบบสุขภาพภาคประชาชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา

1. สภาพบริบทของชุมชน

ชุมชนบ้านท่าตันปุย มีเนื้อที่ประมาณ 974,512 ตารางเมตร หรือประมาณ 609.07 ไร่ ที่ตั้งของหมู่บ้านมีลักษณะเป็นที่ราบระหว่างเทือกเขาและที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง มีลำน้ำ 2 สาย คือ ลำน้ำแม่ปิงและน้ำแม่จัด มีลำเหมืองสาธารณะที่รับน้ำมาจากฝายลูกล่างของชลประทานและคลองชลประทานที่รับน้ำมาจากเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล พื้นที่ทำกินมีความเหมาะสมสำหรับการทำเกษตรกรรม จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านมีอาชีพเกษตรกรรม โดยสามารถประกอบอาชีพทำนาและปลูกพืชเศรษฐกิจได้ตลอดปี ดังนั้นเศรษฐกิจของชุมชนส่วนใหญ่จึงมาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประชาชนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดปฏิบัติสืบต่อกันมาลักษณะคล้ายคลึงกับชาวล้านนาทั่วไป มีผู้อาศัยอยู่ในชุมชนจำนวน 99 หลังคาเรือน มีประชากรรวมทั้งสิ้น 334 คน แบ่งเป็นชาย 145 คน เป็นหญิง 189 คน ด้านสภาพครอบครัวและที่อยู่อาศัยมีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่ และสร้างที่อยู่อาศัยในบริเวณบ้านเดิมของบิดามารดา ลักษณะเป็นบ้านเดี่ยวมีสภาพคงทนถาวร สมาชิกที่อยู่อาศัยในชุมชนทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติแบบชาวพุทธทั่วไป ได้แก่ การทำบุญ การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ด้านการเมืองการปกครอง มีนายกเทศบาลเมืองและสมาชิกเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนาเป็นผู้นำในการพัฒนา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการชุมชนเพื่อดูแลสมาชิกในชุมชน ประชาชนในชุมชนให้ความสนใจการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นโดยไม่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก หรือขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงจนเป็นเหตุให้เกิดการแตกแยกในชุมชน

ประชาชนจะดูแลสุขภาพด้วยการพึ่งตนเอง เมื่อเกิดการเจ็บป่วยตนเองและเครือข่ายทางสังคม เช่น พ่อ แม่ ญาติ หรือผู้ที่เคารพนับถือจะมีส่วนกำหนดหรือตัดสินใจเลือกปฏิบัติในการบำบัดรักษา

ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดการระบบสุขภาพภาคประชาชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา

รูปแบบการจัดการระบบสุขภาพภาคประชาชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา มีดังนี้

1. การจัดทำแผนการพัฒนาสุขภาพชุมชน เป็นการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย ขั้นตอนและวิธีการที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาการจัดการระบบสุขภาพของชุมชนบรรลุตามเป้าหมาย นอกจากนี้ยังสามารถนำแผนการจัดการสุขภาพชุมชนมาใช้เป็นเอกสารประกอบในการขอสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนาซึ่งเป็นแหล่งงบประมาณที่สำคัญ แผนการพัฒนาสุขภาพชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของแผนชุมชนที่มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน มีคณะกรรมการสุขภาพชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบในการสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำเป็นแผนพัฒนาสุขภาพชุมชนที่ประกอบไปด้วยแผนงานหรือโครงการ

2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของชุมชน เป็นการดำเนินกิจกรรมตามแผนงานหรือโครงการที่ได้กำหนดไว้ เมื่อแผนพัฒนาสุขภาพของชุมชนได้รับการพิจารณาอนุมัติและสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนาแล้ว ชุมชนจะต้องจัดทำโครงการและดำเนินกิจกรรมตามแผนงานที่ได้เสนอไว้ โดยกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนที่เป็นผู้เสนอโครงการจะเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินกิจกรรม และกองสาธารณสุขเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนาเป็นผู้กำกับติดตามการใช้งบประมาณให้ถูกต้องเป็นไปตามระเบียบ

3. การประเมินผลโครงการส่งเสริมสุขภาพของชุมชน เป็นการประเมินว่าผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่แผนการจัดการสุขภาพชุมชนกำหนดหรือไม่ มีปัญหาอะไรที่เกิดขึ้นระหว่างการทำกิจกรรม เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงหรือพัฒนากิจกรรม โดยกลุ่มต่าง ๆ จะมีการทำกิจกรรมของกลุ่มและมีการประชุมกันอย่างต่อเนื่องซึ่งจะเป็นการติดตามประเมินผลโดยกลุ่มเอง เพื่อปรับปรุงแก้ไข ปัญหาตามสภาพบริบทของแต่ละกลุ่ม โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถติดตาม สนับสนุน ส่งเสริมการประกอบกิจกรรมของกลุ่ม จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องได้

4. การปรับปรุงการดำเนินโครงการส่งเสริมสุขภาพของชุมชน ผู้รับผิดชอบแต่ละโครงการจะนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เมื่อผลลัพธ์การดำเนินกิจกรรมไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาสุขภาพชุมชน จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข โดยจัดประชุมภายในกลุ่มเพื่อค้นหาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมตลอดจนหาแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาแบบเดิมในจัดกิจกรรมครั้งต่อไปและเพื่อให้การปฏิบัติครั้งต่อไปดีขึ้นกว่าเดิมซึ่งข้อมูลที่ได้จากการปรับปรุงจะช่วยให้การวางแผนจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของชุมชนมีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้น นอกจากนี้หากกิจกรรมใดที่ดำเนินการแล้วผลลัพธ์เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาสุขภาพชุมชน ก็จะต้องมีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปอีก

อภิปรายผล

การวิจัยรูปแบบการจัดการระบบสุขภาพภาคประชาชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนทั้งบริบททางสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งความเชื่อและวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำให้การดูแลและรักษาสุขภาพของชุมชนจะพึงพิงและเกี่ยวข้องกับระบบการแพทย์พื้นบ้าน ระบบการแพทย์สมัยใหม่ และระบบการแพทย์ภาคประชาชนในการบำบัดรักษาโรคเมื่อเกิดการเจ็บป่วย ทั้งนี้เป็นเพราะว่าระบบการดูแลสุขภาพทั้ง 3 ระบบเป็นที่พึ่งด้านสุขภาพของชุมชนเมื่อมีการเจ็บป่วย ซึ่งการรักษาการเจ็บป่วยของประชาชนในชุมชนไม่ได้ใช้ระบบสุขภาพด้านใดด้านหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่จะใช้วิธีการรักษาที่หลากหลายทั้งจากประสบการณ์ที่ผ่านมามาในอดีตร่วมกับการรักษาแบบพื้นบ้านและการรักษาแบบสมัยใหม่ เมื่อคนใดคนหนึ่งในชุมชนประสบความสำเร็จจากการรักษาด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งหรือจากแพทย์คนใดคนหนึ่งก็จะแนะนำบอกต่อให้สมาชิกในชุมชนรับรู้ร่วมกัน ประสบการณ์เหล่านี้จะคงอยู่ในชุมชนและใช้เป็นทางเลือกในการรักษาเมื่อมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้นในชุมชนอีก ทั้งนี้อาจมีบริบททางวัฒนธรรม ความเชื่อและประเพณีปฏิบัติมาเกี่ยวข้องในการรักษา (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2551 : 70) สำหรับกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนที่เป็นรูปแบบตามหลักการแพทย์ปัจจุบัน เช่น การวิ่ง การเดิน การเต้นแอโรบิค ประชาชนให้ความร่วมมือน้อยและมีการปฏิบัติไม่สม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและกิจกรรมที่จัดไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนที่จะต้องออกไปประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ปลูกพืชตั้งแต่เช้าและกลับมาตอนเย็นเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัวส่งผลให้ประชาชนไม่สนใจหรือไม่มีความพร้อมเข้าร่วมกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ สอดคล้องกับ กนกรัตน์ ทิพย์มณี (2552 : 130) ที่กล่าวไว้ว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจะให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพมากกว่าการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และมีวิธีการบำบัดรักษาโรคด้วยการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามความเชื่อและวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งมีระบบการแพทย์พื้นบ้านและระบบการแพทย์สมัยใหม่ในการบำบัดรักษาโรคจึงเป็นสาเหตุให้ประชาชนไม่สนใจกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ที่ควร (ซูไมยะ เติ้งสาแม, มณีรัตน์ ธีระวัฒน์ และสุปรียา ตันสกุล, 2558 : 24)

รูปแบบการจัดการระบบสุขภาพภาคประชาชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย (1) การจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพชุมชน (2) จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพชุมชน (3) ประเมินผลโครงการส่งเสริมสุขภาพชุมชน และ (4) การปรับปรุงการดำเนินโครงการส่งเสริมสุขภาพชุมชน เป็นการทำงานที่เกิดขึ้นภายใต้การตัดสินใจและความต้องการของชุมชน ประชาชนสามารถคิดเอง ปฏิบัติได้เองและมีอิสระในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเริ่มตั้งแต่มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาชุมชนร่วมกันเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขและจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน จัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนในปัจจุบัน รวมทั้งมีการติดตามและประเมินผล ตลอดจนนำผลที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงการดำเนินโครงการส่งเสริมสุขภาพของชุมชนร่วมกันโดยใช้กระบวนการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพชุมชนเป็นผู้ขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประสานการทำงานร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินกิจกรรม ส่งผลให้ประชาชน

มีพฤติกรรมสุขภาพดีขึ้น ตลอดจนมีความตระหนักและให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพ โดยสังเกตได้จากการจัดกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพของชุมชน เช่น การตรวจสุขภาพขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนโดยอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านให้ความสนใจ ตื่นตัวและเข้ารับการตรวจสุขภาพประจำปีมากขึ้น ประชาชนให้ความร่วมมือในการควบคุมป้องกันโรคที่เป็นปัญหาของชุมชน มีการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายที่เหมาะสมและมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ ทำให้เกิดการพึ่งพากันในสังคมเพื่อแก้ปัญหาสุขภาพ รวมทั้งการแสวงหาความสุขเพื่อคลายความเครียดและความวิตกกังวลเกี่ยวกับสุขภาพ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าหัวใจสำคัญของระบบสุขภาพภาคประชาชน คือ ชุมชนต้องเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจในการจัดการระบบสุขภาพตามความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนภายใต้แนวทางการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง องค์กรภายนอกเป็นเพียงผู้สนับสนุน กระตุ้นและสร้างปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินงาน (สำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐาน, 2545 : 22) ระบบสุขภาพภาคประชาชนที่เข้มแข็งจนทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีนั้น ประชาชนต้องปฏิบัติด้วยตัวเองอย่างแท้จริง โดยเฉพาะกระบวนการวางแผน การคิด การตัดสินใจ รวมทั้งการกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินและตรวจสอบ เปลี่ยนบทบาทจากผู้รับเป็นผู้ลุกขึ้นมาปฏิบัติ ลดการพึ่งพาและพึ่งพิงผู้อื่น สสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนตนเอง สร้างองค์ความรู้ของตนเอง และใช้ข้อมูลอย่างเป็นเหตุเป็นผลในการทำแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่งจะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาและมีความเข้มแข็งนำไปสู่การพึ่งตนเองด้านสุขภาพอย่างแท้จริง (กฤษณชัย กิมชัย, 2551 : 16 – 17; โกวิทย์ พวงงาม, 2545 : 8) สอดคล้องกับการศึกษาของ เพ็ญประภา ศิริโรจน์ และพิกุล นันทชัยพันธ์ (2547) ที่พบว่า ความร่วมมือระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐในการส่งเสริมสุขภาพจะก่อให้เกิดกลไกการสร้างสุขภาพที่ได้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ อยู่ตลอดเวลาและสามารถขยายบทบาทจากเรื่องดูแลสุขภาพร่างกายไปสู่เรื่องของจิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ สามารถสร้างความรู้สึกรักมีคุณค่าในตนเองจากการที่ได้ทำประโยชน์ให้กับชุมชนรวมทั้งสมาชิกทุกคนมีความรู้สึกภาคภูมิใจและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในกลุ่มของตนเอง

จากการประเมินผลการดำเนินกิจกรรม พบว่า ประชาชนมีความตระหนักและมีเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของชุมชนมากขึ้น สามารถแก้ปัญหาสุขภาพของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพมากขึ้น ตลอดจนชุมชนได้รับการกระตุ้นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำชุมชน กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของสุขภาพมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบที่สร้างขึ้นตามแนวคิดวงจรเดมมิง (Deming Cycle) ทำให้เกิดการพัฒนาระบบการทำงานอย่างมีระบบ เริ่มตั้งแต่มีการวางแผนเพื่อกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการแก้ปัญหา ลดความสับสนและความสูญเสียในการทำงาน สามารถดำเนินโครงการได้ตามแผนที่กำหนดไว้โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน อีกทั้งมีการตรวจสอบการดำเนินงานเป็นระยะทำให้การปฏิบัติงานมีความรัดกุมสามารถแก้ไขได้อย่างรวดเร็วเมื่อเกิดปัญหา นำไปสู่การวางแผนพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงาน ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วไม่เกิดซ้ำหรือลดความรุนแรงของปัญหา เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2552 : 4 อ้างถึงใน นิรุช บัณฑิตโต, 2557 : 39) สอดคล้อง

กับการศึกษาของมนัส สุนทรศุทรวดี (2549) ที่พบว่าการจัดการระบบสุขภาพภาคประชาชนตามสภาพบริบทของชุมชนส่งผลให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพมากขึ้นและมีกระบวนการพัฒนาด้านสุขภาพของชุมชนที่ชัดเจน ซึ่งการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการดำเนินงานจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เหมาะสม นอกจากนี้การเสริมสร้างและพัฒนาให้ประชาชนมีศักยภาพสามารถดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัวและชุมชนโดยใช้ระบบสุขภาพภาคประชาชนที่มีรูปแบบและระบบการดูแลสุขภาพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนในชุมชนเป็นมิติใหม่ของการงานสาธารณสุขมูลฐานอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการตัดสินใจในการพัฒนาตามความคิด ความจำเป็นและความต้องการของชุมชน หน่วยงานและองค์กรภายนอกมีหน้าที่เพียงส่งเสริมสนับสนุนการทำงานของชุมชนโดยไม่กำหนดกรอบความคิดไม่กำหนดกิจกรรมการดำเนินงานให้กับชุมชนหรือเร่งรัดให้ชุมชนต้องดำเนินการใด ๆ แบบเร่งด่วนตามแนวความคิดของหน่วยงานภายนอกอีกต่อไป (จรวพร ศรีศัลักษณ์, 2557; สมนึก หงษ์ยิ้ม, 2554) เช่นเดียวกับ จีระศักดิ์ เจริญพันธ์ (2552) ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบการส่งเสริมสุขภาพในชุมชนเพื่อความยั่งยืนโดยเครือข่ายประชาคมในการจัดการระบบสุขภาพภาคประชาชนไว้ว่า การเพิ่มขีดความสามารถของผู้นำ การสร้างค่านิยมร่วมโดยการกำหนดจุดมุ่งหมาย การวิเคราะห์ปัญหา หาวิธีแก้ไข วางแผนและพัฒนารูปแบบการทำงานร่วมกันจะทำให้การส่งเสริมสุขภาพในชุมชนเกิดความยั่งยืน นอกจากนี้การเป็นศูนย์กลางของชุมชน ได้แก่ การเป็นที่ตั้งของวัด โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานีอนามัย และภูมิสำเนาของผู้นำชุมชน เช่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นปัจจัยเอื้อที่หนุนเสริมให้การดำเนินงานพัฒนาระบบสุขภาพประสบความสำเร็จ (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ, 2551)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 การนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติงาน ผลจากการวิจัยครั้งนี้มีความเกี่ยวข้องระหว่างระบบการแพทย์พื้นบ้าน ระบบการแพทย์สมัยใหม่ และระบบการแพทย์ภาคประชาชน ดังนั้นเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการระบบสุขภาพภาคประชาชนของชุมชน โดยปรับให้เข้ากับบริบทของชุมชน

1.2 การส่งเสริมและพัฒนา รูปแบบที่ได้จากการวิจัย ผลจากการวิจัยครั้งนี้ได้รูปแบบการจัดการระบบสุขภาพภาคประชาชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน มีความชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งสนองความต้องการและแก้ปัญหาของประชาชนได้อย่างแท้จริง ดังนั้นเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ตลอดจนควรขยายผลให้ชุมชนอื่น ๆ ดำเนินการเช่นเดียวกัน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้จะเห็นได้ว่ารูปแบบการจัดการระบบสุขภาพภาคประชาชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกิดจากความร่วมมือของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนและมีความเหมาะสมกับบริบทของ

ชุมชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนแผนงานโครงการด้านการส่งเสริมสุขภาพของชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ได้ดังนี้

2.1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้กลุ่มแกนนำของชุมชนได้มีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานเพื่อจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพชุมชนซึ่งจะทำให้ได้แผนงาน โครงการพัฒนาสุขภาพของชุมชนที่มีความเหมาะสมกับความต้องการของประชาชนและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการดำเนินงานต่อไป

2.2 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของชุมชนด้านการจัดการระบบสุขภาพ และจัดทำระบบเชื่อมโยงฐานข้อมูลดังกล่าวสู่การจัดทำแผนแม่บทหรือแผนพัฒนาสุขภาพของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อการพัฒนาและสร้างองค์ความรู้ใหม่โดยเชื่อมโยงกับสถานศึกษาในชุมชนหรือในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

2.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแกนนำชุมชนในการจัดการส่งเสริมสุขภาพในทุกชุมชนโดยเน้นการจัดการแบบมีส่วนร่วมซึ่งจะนำไปสู่การสร้างพลังชุมชนเพื่อการจัดการระบบสุขภาพภาคประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการระบบสุขภาพภาคประชาชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการระบบสุขภาพภาคประชาชน และสามารถเลือกใช้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาได้หลากหลายยิ่งขึ้น

3.2 ควรมีการศึกษาร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่ดูแลด้านสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่น เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถานีนอนามัย โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัญหาแล้วใช้วิธีศึกษาอื่นที่เชื่อถือได้ โดยร่วมคิด ร่วมทดลองปฏิบัติ รวมทั้งวิเคราะห์และสรุปผลร่วมกันทั้งในส่วนของชุมชนและนักวิชาการจากสถาบันการศึกษา เพื่อให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ในกระบวนการวิจัยและสามารถแก้ปัญหาในชุมชนได้

3.3 ควรมีการศึกษากการประเมินผลรูปแบบการจัดการระบบสุขภาพภาคประชาชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยกำหนดเกณฑ์และตัวชี้วัดการประเมินผลสำเร็จของแผนพัฒนาสุขภาพชุมชน รวมทั้งโครงการและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ